

УДК 342.922

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.47>

ПРАВОВА ПРИРОДА ЦИФРОВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ

Проць І.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-6483-0121*

Проць І.М. Правова природа цифрової інвестиційної платформи.

Фінансові технології в даний час активно і динамічно розвиваються в Україні та в країнах Європейського Союзу, що впливає на всі сфери функціонування держави, в тому числі, економіку і право. Фінансові технології є закономірним породженням нової цифрової реальності, в якій дистанційний формат реалізації взаємодії суб'єктів ринку впевнено витісняє традиційні формати, що обумовлює актуальність дослідження. Об'єктом дослідження стали суспільні відносини, що складаються в процесі правового регулювання залучення інвестицій з використанням інвестиційних цифрових платформ. Предмет дослідження складається з норм права, що регулюють діяльність у сфері залучення інвестицій з використанням інвестиційних цифрових платформ. Методологічну основу склали діалектичний метод пізнання, загальні прийоми формальної логіки та окремі наукові методи: формально-юридичний, лінгвістичний, метод порівняльного правознавства тощо. Визначено, що інвестиційна платформа як вид цифрової платформи є особливим об'єктом правового регулювання – інформаційна система в інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет, яка використовується для здійснення угод за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій між необмеженою кількістю учасників інвестиційних відносин і виступає в особі оператора такої системи, який виконує технічну та технологічну функцію посередника в цифровому середовищі та має особливий правовий статус. Інвестиційна цифрова платформа за своєю правовою природою є організаційно-правовим засобом державного регулювання економіки, що дозволяє розглядати правове регулювання зазначених платформ у публічно-правовому аспекті. Держава прагне забезпечити баланс приватних і публічних інтересів при регулюванні інвестиційних відносин з використанням інвестиційних цифрових платформ, надаючи додаткові гарантії споживачеві фінансових послуг у вигляді встановлення вимог до операторів інвестиційних платформ на підставі покладення обов'язків щодо захисту публічно-правових інтересів на саморегульовані організації, що діють у визначеній сфері фінансових ринків, і операторів інвестиційної платформи.

Ключові слова: агрегатор, договори, інвестиції, інформаційно-комунікаційні технології, оператори цифрових платформ, фінансові технології.

Prots I.M. Legal nature of a digital investment platform.

Financial technologies are currently actively and dynamically developing in Ukraine and in the countries of the European Union, which affects all spheres of state functioning, including economics and law. Financial technologies are a natural product of the new digital reality, in which the remote format of implementing the interaction of market entities confidently replaces traditional formats, which determines the relevance of the study. The object of the study was social relations that develop in the process of legal regulation of attracting investments using investment digital platforms. The subject of the study consists of legal norms that regulate activities in the field of attracting investments using investment digital platforms. The methodological basis was the dialectical method of cognition, general methods of formal logic and individual scientific methods: formal-legal, linguistic, comparative jurisprudence, etc. It is determined that an investment platform as a type of digital platform is a special object of legal regulation – an information system in the information and communication network of the Internet, which is used to make transactions using information and communication technologies between an unlimited number of participants in investment relations and acts as the operator of such

a system, which performs the technical and technological function of an intermediary in the digital environment and has a special legal status. An investment digital platform by its legal nature is an organizational and legal means of state regulation of the economy, which allows considering the legal regulation of these platforms in a public-legal aspect. The state seeks to ensure a balance of private and public interests when regulating investment relations using investment digital platforms, providing additional guarantees to the consumer of financial services in the form of establishing requirements for investment platform operators on the basis of imposing obligations to protect public-legal interests on self-regulated organizations operating in a certain area of financial markets and investment platform operators.

Key words: aggregator, contracts, investments, information and communication technologies, digital platform operators, financial technologies.

Постановка проблеми. У даний час перед державою стоїть завдання сформувати адекватну новим реаліям ефективну правову основу цифрової економіки. Впровадження цифрових технологій істотно впливає на економічні відносини. Процеси цифровізації, необхідність юридичного визначення понять і правової регламентації застосування технологічних процедур свідчать про конвергенцію права та технологій. Прояв конвергенції виражається у зближенні права та інших соціальних норм, повною мірою відповідає основним тенденціям державної політики країн Європейського Союзу. Активний розвиток цифрових технологій впливає на понятійний апарат багатьох наук, у тому числі права, включаючи терміни, що позначають явища, які раніше не відомі суспільству. Розгляд правового регулювання залучення інвестицій з використанням інвестиційних платформ у контексті фінансового права обумовлений тим, що це дозволяє державі здійснювати регулювання та нагляд, забезпечити захист публічно-правових інтересів при інвестуванні на фінансовому ринку у цифровому середовищі.

Мета дослідження – розгляд правової природи цифрової інвестиційної платформи з позиції інформаційного права.

Стан опрацювання проблематики. Правову природу інвестиційних платформ досліджували: Глібок С.В., Георгієвський Ю.В., Давидюк О.М., Єсімов С.С., Ковалів М.В., Матюшенко І.Ю., Ортинська Н.В., Розгон О.В., Скочиляс-Павлів О.В., Скриньковський Р.М., Подрез-Ряполова І.В., Хомишин І.Ю., Чуприна А.Т. і інші вчені. Законодавство розвивається у напрямі правового оформлення нових цифрових відносин, але його положення належним чином не досліджені у науковій правовій літературі. Це зумовлює актуальність проведення дослідження правової природи інвестиційних платформ.

Виклад основного матеріалу. Відображення нових технологій у праві здійснюється через приватно-правові конструкції, або через впровадження в право нових форм або засобів регулювання у публічно-правову сферу. Повсюдне використання цифрових технологій обумовлює трансформацію моделі суспільних відносин, вимагаючи адаптувати правове регулювання під нові потреби цифрового середовища, і водночас відбивається на праві формально та змістовно.

Розширення цифрового середовища, зокрема проявляється в економіці, де відокремлюється самостійний інститут фінансових технологій, що неминуче знаходить розвиток у праві, безпосередньо впливає на правову науку та практичну юриспруденцію, в якій в умовах цифрової трансформації з'являються нові види послуг – юридичні технології.

Сучасні технології містять можливості збору, зберігання, обробки та передачі цифрових даних, що відбивається на швидкості і обсягах роботи з інформацією в цифровому середовищі. Наскрізні цифрові технології дозволяють пристроям на основі алгоритмів виробляти нові цифрові дані і обмінюватися ними без участі суб'єктів, які зазвичай виступають посередниками в аналогічних відносинах. Цим процесам переважно сприяє поява різноманітних цифрових платформ, зокрема торгових, фінансових і інвестиційних [1].

Економіка переходить на платформні моделі та екосистеми. Модель платформи передбачає участь багатьох суб'єктів у створенні кінцевого продукту, що виражає цінність такої моделі. Платформи виступають інноваційним інструментом динамічного технологічного розвитку і стають основою підприємницької діяльності в новій цифровій економіці, що є особливо актуальним для фінансового ринку щодо асоціації України і ЄС.

Національний банк України у Стратегії розвитку фінансового сектору України планує запровадження низки директив Європейського Союзу щодо використання цифрових платформ [2].

У Концепції Національної програми інформатизації вказується, що інформатизація, у тому числі розвиток цифрових платформ відкрили перед правом величезну кількість можливостей, пов'язаних з відсутністю територіальних меж, комплексністю та системністю регулювання складних процесів, швидкістю обробки інформації і отримання результатів [3].

Необхідність захисту прав і законних інтересів споживачів фінансових послуг, потреба у встановленні прозорих правил на фінансовому ринку диктує запит на формування переважно публічно-правового забезпечення діяльності з використанням таких платформ, у тому числі формування правового визначення поняття платформа у співвідношенні до фінансового ринку.

Як зазначається у науковій літературі, слово «платформа» у поєднанні з іншими словами, наприклад, електронна, інвестиційна, фінансова, цифрова та інші активно використовується в документах правового та стратегічного характеру [4]. Європейська комісія визначила цифрову платформу як підприємство, яке працює на двосторонніх та багатосторонніх ринках і яке використовує Інтернет для забезпечення взаємодії між двома і більше окремими, однак взаємозалежними групами користувачів [5]. Платформа визначається як сукупність цифрових інструментів, алгоритми яких обслуговують організацію та структуру економічних і інших суспільних відносин.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментальних проектів у рамках Всеукраїнської економічної платформи «Зроблено в Україні» платформа в інформаційних технологіях сприймається як складовий елемент цифрової економіки, крім того, вказується на функцію інформаційної платформи, яка полягає у поширенні інформації українського виробництва, йдеться про національні платформи онлайн освіти та медицини [6].

Як зазначає С. Єсімов, цифрова платформа представляє насамперед сайт, Інтернет-ресурс, вхід до якого з використанням технологічних інструментів дозволяє учаснику здійснювати дистанційну, електронну, юридично значущу взаємодію з іншими суб'єктами для різних цілей [7, с. 354]. Тобто платформи – це технологічна інформаційна система, яка використовує певне програмне забезпечення, переважно в інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет.

Поняття «інформаційна система» розкрито в законі «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [8]. Під інформаційною системою розуміється організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів. У законі «Про авторське право і суміжні права» розкрито поняття «веб-сайт» [9].

У правовому значенні Інтернет-сайт як інформаційний ресурс представляє сукупність інформації, що міститься в інформаційній системі і знаходиться в розпорядженні власника інформації. Коли йдеться про реалізацію платформного підходу в економіці, маються на увазі цифрові платформи, як інструменти взаємодії учасників у цифровому середовищі. Цифрове середовище - апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та/або цифрової послуги та забезпечує можливість їх використання споживачем [10].

Н. Новікова, О. Дьяченко, О. Гончаренко визначають такі платформи як інтегровану багатофункціональну інформаційну систему в Інтернеті, засновану на цифрових технологіях, що забезпечують процеси алгоритмізованої прямої взаємодії, у тому числі трансакцій між її учасниками, реалізацію бізнес-процесів з найменшими трансакційними, тимчасовими та іншими витратами, оскільки цифрові сервіси спрощують порядок збору [11, с. 52]. Тобто цифрова платформа представляє інформаційну систему в мережі Інтернет, яка використовується для забезпечення взаємодії між учасниками будь-яких процесів. Це організаційно-правовий засіб державного регулювання економіки, що дозволяє розглядати правове регулювання платформ переважно у публічно-правовому аспекті.

Цифрова платформа визначається як інформаційний «продукт», місце, де контрагенти можуть укладати угоди, як програмно-апаратний комплекс, який дозволить необмеженій кількості споживачів у режимі реального часу здійснювати угоди з великою кількістю постачальників фінансових послуг, як тип технологічної архітектури, фізичне здійснення мережевого взаємодії.

Цифрові платформи представляють гібридні структури, орієнтовані на створення цінності шляхом забезпечення прямої взаємодії і здійснення трансакцій між кількома групами сторонніх користувачів, і є складовою інформаційної економіки де базовим критерієм є збільшення кількісно-якісної складової виробленої та споживаної інформації, пов'язаної із застосуванням інформаційних технологій, у тому числі інвестиційних платформ [12, с. 313].

Інвестиційна платформа представляє програму, яка виступає як майданчик електронних погоджень для значної кількості користувачів. Цифрова платформа представляє ринок у цифровому середовищі, який передбачає укладання угод через мережеву взаємодію, що дозволяє поєднувати необмежену кількість контрагентів. Цифрова платформа сприймається як цифровий ринок, електронний майданчик, маркетплейс, віртуальне місце укладання угод необмеженої кількості учасників такого ринку. Розглядаючи платформу як ринок, не можна звернутися до поняття «агрегатор», який є інструментом, з якого відбуваються угоди. У деяких публікаціях поняття «агрегатор» і «цифрова платформа» використовуються як синоніми.

Агрегатором, який визнається як електронний майданчик, є технологічна платформа, що включає комп'ютерні програми, бази даних і інші інструменти, спрямовані на забезпечення роботи електронного майданчика. Агрегатор є об'єктом комерціалізації, оскільки права на технології та результати використання мають цінність на ринку, такі інструменти підміняють традиційні способи ведення підприємницької діяльності, вміло використовуючи переваги мережевих платформних ефектів.

Цифрові платформи є інструментом трансформації звичних ринків і галузей економіки за рахунок використання цифрових технологій в поєднанні з інноваційними бізнес-моделями. Цифрові платформи містять ризики розмивання ринків і галузей економіки, для яких такі платформи є альтернативою, можуть створюватися цифрові картелі, обмежуватися конкуренція з використанням цифрових технологій.

Цифрова платформа представляє нове технологічне рішення організації ринку, створену за допомогою використання сукупності цифрових технологій і мережевих платформних ефектів. Технологічні рішення розглядаються в технічному регулюванні, яке є частиною публічно-правового регулювання.

Платформи краудфандингу на основі кредитування представляють новий спосіб фінансового посередництва, безпосередньо пов'язуючи кредиторів та позичальників за допомогою Інтернет-платформ. Цифрові платформи передбачають використання різноманітних технологій і мережевих ефектів, які роблять використання платформ ефективним інструментом, зумовлюють наявність особливого суб'єкта – оператора цифрової платформи, який організує її роботу. Діяльність операторів як суб'єктів, які створюють і експлуатують платформи є по суті посередницькою.

Цифрова платформа представляє інформаційну систему в Інтернеті, яка виступає в особі оператора системи технологічним посередником у цифровому просторі для забезпечення взаємодії між учасниками ринку. Вимоги до оператора платформ у контексті їх правової природи є публічно-правовими. Цифрова платформа сприймається як система алгоритмізованих відносин необмеженого числа учасників, здійснюваних у єдиному інформаційному середовищі, дає можливість обробки великих обсягів даних, обміну даними, скорочення часових і фінансових витрат.

Це питання відноситься до сфери технічного регулювання, що ставить завдання розробки стандартів для роботи в платформному підході. Особлива увага в технічному аспекті повинна бути приділена питання інформаційної безпеки [13; 14]. Для законодавця цифрова платформа – це інформаційна система, яка використовується для укладання угод із використанням цифрових технологій. Інвестиційні та фінансові платформи можуть бути віднесені до категорії «цифрові платформи» та представляють їх окремий вид.

Інвестиційна платформа визначається як інформація, що міститься в базах даних, яка за допомогою технологій може бути використана інвестором і особою, яка залучає інвестиції під час укладання договорів інвестування.

Оператор виступає сполучною ланкою між інвесторами та позичальниками, надаючи кожному інформаційні і юридичні послуги, пов'язані з укладанням і виконанням угод позики, перевіркою контрагентів і виконанням комплексу процедур із примусового стягнення заборгованості.

Основним завданням інвестиційної платформи є забезпечення укладання інвестиційних договорів. У законодавстві встановлено вимоги, які мають дотримуватися під час укладання і виконання зазначених договорів. Оператор платформи здійснює діяльність з організації залучення інвестицій на підставі договорів, які укладаються за допомогою інформаційних технологій і технічних засобів в інформаційній системі.

У Європейському Союзі термін «інвестиційні платформи» розуміється досить широко, як інвестиційний інструмент, що включає дрібніші та/або більш ризиковані проекти, які він об'єднує за територіальною близькістю, галузевим характером або за іншою ознакою, що дозволяє дивер-

сифікувати та розподіляти ризики, залучати кошти приватних інвесторів, об'єднуючи їх із заходами державної підтримки, що полегшує акумулювання фінансування для реалізації інвестиційних проектів.

За рахунок акумульованих ресурсів платформа надає боргове чи пайове фінансування залежно від конкретних потреб суб'єктів, які реалізують проект. Інвестиційні платформи можуть використовувати інструменти компаній спеціального призначення, керованих рахунків, співфінансування на основі контракту або угоди про поділ ризиків, домовленості, встановлені іншими способами, за допомогою яких організації спрямовують фінансові потоки з метою фінансування сукупності інвестиційних проектів, згруповані за географічним або галузевим принципом.

На фінансовому ринку виділяються роздрібні, професійні і дискреційні інвестиційні платформи. Доступ до інвестиційної платформи може бути відкритим для необмеженого кола користувачів і закритим, що передбачає обмежену кількість учасників, яких допускає оператор інвестиційної платформи. Інвестиційні платформи можуть здійснювати кілька функцій, у тому числі допоміжного характеру з наданням інформаційних і консультаційних послуг.

Складність цифрових технологій як об'єкта визначення правової природи полягає в тому, що вони не схожі на традиційні об'єкти цивільних прав, логіка їх використання вимагає при створенні правової конструкції під лаштуватися під неї, що свідчить про вплив технологій на право. Унікальність об'єктів цифрової економіки зумовлює необхідність вибору адекватних правових засобів.

Оператор інвестиційної платформи надає послуги укладанням двох видів договорів про надання послуг, один – з інвестором, інший з особою, яка залучає інвестиції. При платформному підході використовуються відомі договірні конструкції, наприклад, договір позики, щодо якого є велика судова практика, інші інструменти, наприклад, правової конструкції договору інвестування.

Для фіксації взаємовідносин між сторонами договору використовується оригінальна конструкція, що дозволяє учасникам цивільного обороту взаємодіяти дистанційно всередині певної інформаційної системи, що є технологічною, а не правовою характеристикою процесу. У процесі цифрових перетворень утворюється новий суб'єкт цифрового цивільного обороту – цифрова технологічна платформа.

Визнати цифрову платформу суб'єктом права навряд чи обґрунтовано, проте поява нового суб'єкта – оператора такої платформи слід визначити, як важливий аспект правового регулювання інвестиційних платформ.

За правовою природою цифрова платформа є особливим об'єктом правового регулювання, а оператор інвестиційної платформи суб'єктом із особливим публічно-правовим статусом. Оператора інвестиційної платформи необхідно розглядати як ланку зв'язку між інвесторами і державою, яка передає повноваження контролю за дотриманням вимог і обмежень законодавства інвестором – оператору інвестиційної платформи. Такий публічно-правовий статус, визначений делегованими державою та Національним банком України функціями саморегулювання ринку, визначає публічно-правову природу інвестиційної платформи як інформаційної системи.

Наразі публічно-правовий статус у операторів інвестиційних платформ відсутній, але вони мають через важливість діяльності, відповідати підвищеним вимогам законодавця, зокрема у сфері саморегулювання на ринку інвестиційних платформ. Для суб'єктів має бути закріплена вимога участі в саморегулювальних організаціях, що підкреслює публічно-правовий характер їхньої діяльності.

На думку І. Полякової, поступове приведення нормативно-правової бази у відповідність до європейських норм сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України, зменшенню правових ризиків для інвесторів та прискоренню економічного розвитку країни [15, с. 209].

Висновки. Одним з основних факторів, що визначає перспективний розвиток добробуту суспільства, є рівень інвестиційної активності в економіці. Створення умов, що забезпечують нормальний перебіг інвестиційних процесів, є однією з важливих функцій держави, провідною формою реалізації якої є створення правової основи діяльності інвестиційних цифрових платформ. Цифрова платформа визначається як сукупність цифрових інструментів, алгоритми яких обслуговують організацію та структуру економічних і інших суспільних відносин. Інвестиційна цифрова платформа у контексті правової природи є організаційно-правовий засіб державного регулювання економіки, що дозволяє розглядати правове регулювання платформ переважно у публічно-правовому аспекті. Інвестиційна платформа як вид цифрової платформи є особливим об'єктом правового

го регулювання – інформаційною системою в інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет, яка використовується для здійснення операцій за допомогою цифрових технологій між необмеженою кількістю учасників інвестиційних відносин і виступає в особі оператора такої системи, який виконує технічну та технологічну функцію посередника у цифровому середовищі, має особливий правовий статус оператора та контролюючої особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1953-20>.
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України. Національний банк України (оновлена). URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy> 23.
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/75/98-%D0%B2%D1%80>.
4. Про верифікацію та моніторинг державних виплат: Закон України від 03.12.2019 р. № 324-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/324-20>.
5. European Commission Online Platforms and the Digital Single Market. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201516/ldselect/ldecom/129/129.pdf>.
6. Про реалізацію експериментальних проєктів у рамках Всеукраїнської економічної платформи «Зроблено в Україні»: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2024 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952-2024-%D0%BF#Text>.
7. Єсімов С.С. Цифрові платформи у контексті надання публічних послуг. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 352–357. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.56>.
8. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80/94-%D0%B2%D1%80>.
9. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2811-20>
10. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 р. № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3321-20>.
11. Новікова Н., Дьяченко О., Гончаренко О. Цифрові платформи як драйвер розвитку економіки. *Scientia fructuosa*. 2023. № 4 (150). С. 47–66. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(150\)04](https://doi.org/10.31617/1.2023(150)04).
12. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Ярема О.Г. Інформаційне право України: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4844/1/InformPravoUKR.pdf>.
13. Yesimov S., Borovikova V. Methodological foundations of information security research. *Social and Legal Studios*, 2023. № 6 (1). Р. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals1.2023.49>.
14. Melnychenko, S. Tsebenko, I. Khomyshyn, M. Sirant, S. Yesimov. Organizational and legal principles of information security of enterprises in the conditions of martial law in Ukraine. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2024. № 1. С. 167–174. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-1/167>.
15. Полякова І.В. Інвестиційна діяльність в законодавстві України та ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 207–209. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/48>.